

MGR. HUIBERS, BISSCHOP VAN GOUDA¹

J.W. de Ridder

Het opschrift boven dit artikel moet een vergissing zijn want Gouda is ondanks haar glorierijke tijden in middeleeuwen en later nooit bisschopsstad geweest, niet vóór de reformatie en niet na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853. Toen werden er vijf bisdommen in Nederland opgericht te weten Utrecht, Breda, Den Bosch, Roermond en Haarlem. En dat is ruim honderd jaar zo gebleven tot 2 februari 1956 toen onder andere het bisdom Groningen ontstond als afsplitsing van Utrecht en het bisdom Rotterdam dat van Haarlem werd afgesplitst. Maar wat heeft Gouda dan met dit alles te maken? Wel, in de voormalige R.K. kerk aan de Kleiweg deed op 21 augustus 1899, dus precies honderd jaar geleden, een jonge neomist², Johannes Petrus Huibers zijn eerste H. Mis. Uiteraard kon op dat moment niet bevroed worden dat deze neomist 36 jaar later bisschop van Haarlem zou worden.

Johannes Petrus Huibers was geboren in Amsterdam op 15 november 1875 als zoon van Petrus Johannes Huibers. In die stad is hij in de kerk aan de Keizersgracht nog misdienaar geweest. Het gezin Huibers verhuisde in 1882 van Amsterdam naar Rotterdam en woonde daarna nog in Vlaarding en Leiden voordat het zich in 1885 in Gouda vestigde. Vader Huibers was opzichter bij de waterstaat en later hoofdopzichter bij de provinciale waterstaat in Zuid-Holland. Het gezin woonde op de Kleiweg, maar zoon Jan, de latere bisschop, ging al snel naar het seminarie en bracht daarna uiteraard alleen zijn vakanties nog in Gouda door. Zijn vader werd later lid van het kerkbestuur van de parochiekerk aan de Kleiweg en op 27 februari 1897 volgde hij de heer Kamp op als penningmeester van de parochie en bleef dat misschien wel tot aan zijn overlijden in 1917. Maar lang vóór dat overlijden was het gezin Huibers al de grote eer te beurt gevallen dat hun zoon tot 'de dienst aan het altaar' geroepen werd. Het was op 15 augustus 1899, op het feest van Maria Hemelvaart, dat Johannes Petrus Huibers door Mgr. Bottemanne in de pas een jaar daarvoor als bisschopskerk in gebruik genomen Sint Bavo te Haarlem tot priester werd gewijd. En zes dagen later, merkwaardigwijs op maandag 21 augustus, droeg hij in de kerk van O.L. Vrouw Hemelvaart naar de

De bisschop van Haarlem, mgr. J. Huibers. (KDC Nijmegen)

Kleiweg zijn eerste H. Mis op. Het zal een groot feest geweest zijn. Een eerste mis was tijdens het 'Rijke Roomse Leven' een geweldige gebeurtenis. De neomist werd ingehaald in een open koets, begeleid door een stoet van confetti-strooien en bruidjes. Tenminste zes priesters assisteerden hem aan het altaar en één van hen hield uiteraard de feestpredikatie. Helaas is er van dit grote gebeuren in de Goudse Courant van die dagen niets terug te vinden en ook het notulenboek van de vergaderingen van het kerkbestuur maakt geen melding van. Maar die vergaderingen gingen dan ook vrijwel uitsluitend over de financiële besognes van de parochie. De weleerwaarde heer Huibers werd kapelaan in Moordrecht en later in Leiden. Voor de bouw van een nieuwe kerk moest hij zoals gebruikelijk zelf zoveel mogelijk geld bij elkaar bedelen en een bedelpreek in zijn vroegere parochiekerk aan de Kleiweg bracht meer dan f 1.500 op.

Van 1905 tot 1917 was hij leraar aan het kleinseminarie te Hageveld en van 1917 tot 1928 pastoor te Amsterdam. In 1917 overleden zijn beide ouders. Zijn vader, geboren te Leiderdorp op 24 december 1839 en ridder in de orde van Oranje-Nassau, overleed op 3 maart in Gouda en werd daar op het R.K. kerkhof aan de Graaf Florisweg begraven. Zijn moeder overleed in datzelfde jaar op 12 juli in Wassenaar. Mgr. Huibers kwam later vrijwel jaarlijks naar Gouda om het graf van zijn vader te bezoeken. Na zijn jaren als pastoor in Amsterdam werd de inmiddels zeereerwaarde heer in 1928 deken van Hoorn en dus bevorderd tot hoogerwaarde heer. Op 16 december 1935 werd Johannes Petrus Huibers door paus Pius XI benoemd tot opvoogter van de op 3 september 1934

Kleiweg met de kerk van O.L. Vrouw Hemelvaart (Briefkaart)

overleden Mgr. J. Aengenent als bisschop van Haarlem. Op 11 februari 1936 volgde de **bis-**
schopswijding en tot 1960 zou de hoogwaardige
excellentie als bisschop van Haarlem actief blijven.
Huibers was de zevende bisschop van Haarlem
sinds 1853.

Een van de eersteproblemen waarmee de **nieu-**
we bisschop te maken kreeg, was een conflict
over de organisatie van de katholieke jonge
arbeiders. De 'Jonge Werkman' en de 'St.
Josephs Gezellen Vereeniging' stonden **tegen-**
over elkaar en de voorganger van Huibers had
dat **conflict** niet op kunnen lossen. De plannen
voor een federatie van die twee organisaties
werden onder Huibers' leiding opgeborgen en de
Jonge Werkman en de Gezellen bleven in 'goed
contact met elkaar beide **voortbestaan**'^{3]}

Een soortgelijk probleem deed zich 'voor bij
de vrouwelijke jeugd die georganiseerd was in
'De Graal', die onder de persoonlijke leiding van
de bisschop (Aengenent) stond. De Graal was in
enkele jaren uitgegroeid tot een organisatie van
11.000 leden met grootschalige activiteiten die
nogal hoge kosten met zich meebrachten.
Huibers kwam met een reorganisatie waardoor
de parochiegeestelijkheid meer invloed op die
activiteiten **kreeg**⁴ en de kosten omlaag gingen.
De dagindeling van Huibers geeft een indruk
van de werkzaamheden van een bisschop: 6 uur

opstaan, 7 uur H. Mis., 8.15 uur ontbijt en om
8.30 uur begon het werk met het nakijken van de
post, besprekingen met de secretarissen en **per-**
soonlijke correspondentie, Van 11 tot 13 uur
was er audiëntie voor priesters (op dinsdag voor
leken). Na 13 uur werden de dienststukken nog
getekend voordat er om 14 uur warm gegeten
werd. Dan was er tijd voor rust en 'brevieren' en
om 17 uur werden er eventueel bezoeken **afge-**
legd waarna om 18 uur weer de namiddagpost
afgehandeld werd. Om 21.30 uur volgde het
avondeten en om 23 uur werd er naar bed
gegaan. Niet elke dag verliep echter volgens dit
schema want er moest ook gevormd worden.
Elke katholiek kreeg ergens tussen zijn of haar
achtste en twaalfde verjaardag het sacrament
van het **vormsel** persoonlijk door de bisschop
toegediend. In 1955, toen Huibers twintig jaar
bisschop was, diende hij dit sacrament in één
van de kerken in Den Haag voor de **vierhonder-**
duizendste maal **toe**^{6]} Als bisschop van Haarlem
behoorde Huibers tot het Nederlandse **episco-**
paat dat op 25 juli 1942 het zogenaamde 'Fonds
voor Bijzondere Noden van het Episcopaat'
oprichtte. Voor dit fonds werd iedere zondag in
alle R.K. kerken gecollecteerd. De opbrengst
was bestemd voor financiële ondersteuning van
bestuurders en personeel van bonden en **organi-**
saties die door de bezetter waren opgeheven.
Ook vele anderen, die door de bezetter in hun

activiteiten beperkt waren (journalisten, joden) konden een beroep op dit fonds doen'. In 1945 kreeg de bisschop te maken met Maria-verschijningen in een Amsterdamse kerk. Hijzelf zou het prachtig gevonden hebben als dergelijke verschijningen werkelijk zouden hebben plaatsgevonden. Tien jaar sleepte het onderzoek over deze kwestie zich voort waar Huibers zich persoonlijk mee bemoeide. Uiteindelijk werd de verering van Maria als 'Vrouw van alle volkeren' zoals zij zichzelf genoemd zou hebben na onderzoeken door verschillende commissies, door de bisschop verboden. De kwestie had nog een staartje toen in 1959 een boek verscheen waarin de betekenis van de verschijningen nog eens uiteengezet werden en de Maasbode daar een lovende kritiek over publiceerde. Na ingrijpen van het bisdom moest de krant haar woorden de volgende dag inslikken. Het Nederland-se episcopaat kwam in 1953 bij de herdenking van 100 kerkelijke hiërarchie met het bekende (of beruchte?) Mandement waarbij aan katholieken 'ontraden' werd om lid te zijn van de Partij van de Arbeid. Dat 'ontraden' was van de hand van Huibers want in de oorspronkelijke tekst was het lidmaatschap van de PvdA algeheel verboden". Misschien vreesde Huibers al te veel excommunicaties.

In 1956 werd zijn bisdom, dat de provincies Noord- en Zuid-Holland en het grootste gedeelte van Zeeland omvatte, gesplitst. Rotterdam werd een zelfstandig bisdom onder Mgr. Jansen met als werkgebied de provincie Zuid-Holland. Voor Haarlem resteerde de provincie Noord-Holland met de grootste stad van het land, Amsterdam. In 1958 vroeg Huibers een coadjutor aan, een assistent om hem bij te staan en eventueel te vervangen als bisschop. Zijn verzoek werd ingewilligd in de persoon van Mgr. van Dodewaard, die hem in 1960 opvolgde. Nog negen jaar kon Huibers van zijn 'pensioen' genieten. Hij overleed op 20 april 1969 te Heemstede in de leeftijd van 93 jaar.

Noten

- 1] Een deel van dit artikel is gebaseerd op een nog te verschijnen biografie van Johannes Petrus Huibers door R. Proost te Amsterdam.
2. Pas gewijd priester.
3. Jan Peet, Het uur van de arbeidersjeugd, de emancipatie van de werkende jongeren in Nederland (Baarn 1987) 49.
4. Ibidem, 57.
5. Herman Pijfers en Jan Roes, Memoratie, Katholiek leven in Nederland in de twintigste eeuw (Zwolle z.j.) 75.
6. Ibidem, 219. 8. Ibidem, 181.
7. Ibidem, 158. 9. Ibidem, 195.

BOEKAANKONDIGING

Onbekend werk Goudse stadsgeschiedschrijver Walvis verschenen

Pastoor Ignatius Walvis, de bekende achttiende-eeuwse stadsgeschiedschrijver, heeft nog meer historische werken over Gouda en omgeving geschreven dan zijn beroemde Beschrijvinge uit 1714. Deze werken haalden tot op heden echter nimmer de drukpers. Dankzij de Oudheidkundige Kring 'Die Goude' is daar nu verandering in gekomen. Deze maand verscheen het eerste van deze manuscripten in druk, voorzien van een uitgebreide inleiding en toelichting van de hand van dr. P.H.A.M. Abels, oud-bestuurslid van de Kring. In het boek, getiteld 'Goudsche onkatolijke kerkzaken', beschrijft de (oud-)katholieke pastoor op een opmerkelijk objectieve manier hoe de hervorming in Gouda haar beslag kreeg. Hij gebruikte daarbij enkele unieke bronnen, die thans verdwenen zijn. Meer nog dan in zijn stadsgeschiedenis toont Walvis in dit handschrift zijn eminente kwaliteiten als historicus.

In bloemrijke taal beschrijft de pastoor onder meer hoe het eraan toeging in Gouda na het verjagen van de Spanjaarden. De stad stond aanvankelijk wijd en zijd bekend als een bolwerk van vrijzinnigheid, waar plaats was voor de meest uiteenlopende opvattingen. Zelfs een vrijdenker als Coornhert vond gastvrij onderdak in de stad. De ommekeer kwam in 1618 door een ingreep van prins Maurits. Vanaf dat moment was het woord aan de rechtzinnige calvinisten, die niet moe werden politie en justitie aan te zetten tot vervolging van alle tegenstanders. Een groot deel van Walvis' verhaal handelt over deze felle strijd, waarin geen middel geschuwd werd. Toen in 1625 aan de Karmemelksloot een kalf zonder kop werd geboren, gonsde het door de stad dat Calvijn van zijn hoofd beroofd was. De schout kon alleen een eind maken aan alle rumoer door de misgeboorte onmiddellijk te laten begraven.

Deze en andere bijzonderheden zijn te lezen in de 'Goudsche onkatolijke kerkzaken', die zijn verschenen bij uitgeverij Eburon in Delft als zesentwintigste bundel van 'Die Goude'. Het fraai geïllustreerde boek is elke zaterdag verkrijgbaar bij de boekentafel van de Kring in het Goudse stadhuis, alsmede bij de Goudse boekhandels. De prijs bedraagt fl 32,50!